

Jhumpa Lahiri

A BAJTOLMÁCS

Greskovits Endre fordítása

A teásbódénál Mr. és Mrs. Dász azon civódott, hogy melyikük vigye Tinát a vécére. Végül Mrs. Dász engedett, amikor Mr. Dász hangsúlyozta, hogy előző este ő fürdette meg a kislányt. Mr. Kapászi a visszapillantó tükörben nézte, ahogy Mrs. Dász lassan kikászálódik az ormóttan, fehér Ambassadorból, s borotvált, szinte teljesen csupasz lábával végigsúrolja a hátsó ülést. Az asszony nem fogta meg a kislány kezét, miközben a mellékhelyiség felé tartottak.

A konáraki Nap-templomhoz igyekeztek. Száraz, napfényes szombat volt, a július közepi hőséget állandó tengeri szellő enyhítette, eszményi idő a templomlátogatáshoz. Mr. Kapászi általában nem állt volna meg az útnak ennyire az elején, de alig öt perccel azután, hogy reggel fölvette a családot a Hotel Sandy Villa előtt, a kislány nyafogni kezdett. Mr. Kapászi, amint megpillantotta Mr. és Mrs. Dászt, akik a szálloda bejáratánál álldogáltak a gyerekeikkel, először azt állapította meg róluk, hogy nagyon fiatalok, talán még harmincévesek sincsenek. Tinán kívül volt még két fiuk, Ronny és Bobby, akik korbán igen közel álltak egymáshoz, s fogsorukat csillogó ezüstdrótok borították. A család indiainak látszott, de külföldi módjára öltözködtek, a gyerekek keményített, élénk színű ruházatot viseltek, meg átlátszó ellenzőjű sapkát. Mr. Kapászi hozzászokott már a külföldi turistákhoz; rendszerint ő kapta meg őket, mert ő beszélt angolul. Előző nap egy idős skót házaspárt szállított, szeplős képük volt és olyan piheszerű, ősz hajuk, hogy kilátszott alóla napsütötte fejbőrük. Hozzájuk képest Mr. és Mrs. Dász lebarnult, fiatalos arca még meghökkentőbb volt. Mr. Kapászi, amikor bemutatkozott, összetette két tenyerét üdvözlésképpen, de Mr. Dász amerikai módra úgy megszorította a kezét, hogy Mr. Kapászi még a könyökében is érezte. Ami Mrs. Dászt illeti, ő félrehúzta száját, és kötelességtudóan Mr. Kapászira mosolygott, de semmilyen érdeklődést nem mutatott iránta.

Miközben a teásbódénál várakoztak, Ronny, aki az idősebbiknek látszott a két fiú közül, hirtelen kimászott a hátsó ülésről, mert felkeltette a kíváncsiságát egy kecske, melyet földbe szűrt karóhoz kötöttek ki.

– Ne érj hozzá – mondta Mr. Dász. Felpillantott fűzött útikönyvéből, melynek borítóján sárga betűkkel az „INDIA” felirat állt, és amely úgy festett, mint ami külföldön jelent meg. A férfi némiképp bizonytalan és kissé éles hangja mintha még nem forrott volna ki teljesen.

– Rágógumit akarok adni neki – kiáltott vissza a fiú, miközben szaladt tovább.

Mr. Dász kiszállt a kocsiból, és rövid időre leguggolva megmozgatta a lábát. A simára borotvált férfi pontosan úgy festett, mintha Ronny felnagyított változata volna. Zafírkék ellenzőt viselt, öltözképe rövidnadrágból, tornacipőből és trikóból állt. Nyakában fényképezőgép lógott lenyűgöző teleobjektívval, számos gombbal és jelzéssel, ez volt az egyetlen bonyolult dolog, amit viselt. Összehúzott szemöldökkel figyelte, ahogy Ronny a kecske felé rohan, de látszott rajta, hogy nem áll szándékában beavatkozni.

– Bobby, figyelj rá, hogy a bátyád ne műveljen semmi ostobaságot.

– Nincs kedvem – mondta Bobby, és meg se moccant. Elöl ült Mr. Kapászi mellett, s az elefántisten képét tanulmányozta, melyet a kesztyűtartóra ragasztottak.

– Nem kell aggódní – mondta Mr. Kapászi. – Ezek szelíd állatok. – Mr. Kapászi negyvenhat éves volt, gyérülő haja teljesen ősz, de karamellszín bőréből és ránctalan homlokából, melyet szabad perceiben lótuszolajbalzsammal kenetett, könnyen el lehetett képzelni, hogyan festett fiatalabb korában. Szürke nadrágot és hozzá illő karcsúsított ingkabátot viselt, melynek rövid ujjja és nagy, hegyes végű gallérja volt, s mely vékony, de tartós műanyagból készült. Mind a szabását, mind az anyagát ő írta elő a szabónak; ilyen egyenruhát szeretett viselni idegenvezetéskor, mert ez nem gyűrődött össze több órán át sem, amíg a kormányon ült. A szélvédőn át nézte, ahogy Ronny kerülgeti a kecskét, majd sebtében megsimogatja az oldalát, és visszaszalad az autóhoz.

– Gyerekkorában ment el Indiából? – kérdezte Mr. Kapászi, amikor Mr. Dász ismét elhelyezkedett a kocsii ülésén.

– Nem, Mina meg én mind a ketten Amerikában születtünk – jelentette ki Mr. Dász hirtelen támadt magabiztossággal. – Ott születtünk és nőttünk fel. A szüleink most itt élnek, Ászanszólban. Nyugdijasok. Pár évenként meglátogatjuk őket. – Megfordult és nézte, ahogy a kislány a kocsii felé rohan, ruhájának széles, bíbor szalagjai lifegtek keskeny, barna vállán. Babát szorított magához, melynek sárga haját mintha életlen ollóval vágták volna le büntetésből. – Tina most jár először Indiában, ugye, Tina?

– Már nem kell a vécére mennem – jelentette be Tina.

– Hol van Mina? – kérdezte Mr. Dász.

Mr. Kapászi különösnek találta, hogy Mr. Dász a nevéen nevezi a feleségét, amikor a kislányhoz beszél. Tina arrafelé mutatott, ahol Mrs. Dász éppen vásárolt valamit az egyik félmeztelen embertől a teásbódénál. Mr. Kapászi hallotta, hogy amikor Mrs. Dász visszasétál a kocsiihoz, egy másik félmeztelen férfi egy népszerű, hindi nyelvű szerelmes dalt énekel, de az asszony nyilvánvalóan nem értette a dal szövegét, mert nem látszott rajta se bosszúság, se zavar, s egyáltalán nem reagált a férfi énekére.

Mr. Kapászi figyelte. Az asszony térden felül végződő, piros-fehér kockás szoknyát, négyzögletes fasarokkal ellátott papucscipőt és testhez álló blúzt viselt, mely atlétatrikóra hasonlított. A blúzt mellmagasságban eper formájú vászonrátét díszítette. Alacsony asszony volt, apró keze akár a macska praclija, csillogó körmei a rúzsához hasonlóan rózsaszínűek, alakja pedig enyhén telt. Haja, mely alig hosszabb a férjénél, oldalt elválasztva. Nagy, sötétbarna napszemüvegének kissé rózsaszínes az árnyalata, vállán pedig méretes, szalmafonatú táska, csaknem akkora, mint a felsőteste, tál formájú, s belőle vizespalack kandikál ki. Lassan lépegetett, kezében mogoróval és paprikával kevert puffasztott rizs újságpapírból hajtogatott zacskóban. Mr. Kapászi Mr. Dászhoz fordult.

– Merrefelé élnek Amerikában?

– New Brunswick, New Jersey.

– New York mellett?

– Pontosan. Ott tanítok egy középiskolában.

– Milyen tárgyat?

– Természettudományt. Tulajdonképpen én is minden évben elviszem a diákjaimat a New York-i Természettudományi Múzeumba. Bizonyos értelemben azt lehet mondani, hogy egy csomó közös van bennünk, magában meg bennem. Mióta idegenvezető, Mr. Kapászi?

– Öt éve.

Mrs. Dász odaért az autóhoz.

– Milyen hosszú az út? – kérdezte, amikor becsukta az ajtót.

– Úgy két és fél óra – felelte Mr. Kapászi.

Mrs. Dász erre türelmetlenül felsóhajtott, mintha egész életében szüntelenül utazna. Egy angol nyelvű összehajtogatott bombayi filmmagazinnal legyezte magát.

– Azt hittem, a Nap-templom csak harminc kilométerre van Purítól északra – mondta Mr. Dász az útikönyvre koppintva.

– A Konárákba vezető utak rosszak. Valójában nyolcvan kilométer a távolság – magyarázta Mr. Kapászi.

Mr. Dász bólintott, és megigazította a fényképezőgép szíját, mert dörzsölte a nyakát.

Mr. Kapászi, mielőtt beindította a motort, hátranyúlt, hogy meggyőződjék róla, jól állnak-e a csuklószerű zárok az ajtók belső oldalán. Amint elindult az autó, a kislány játszani kezdett a mellette lévő zárral, némi nehézség árán előre-hátra kattintgatta, de Mrs. Dász nem szólt rá, hogy hagyja abba. Kissé görnyedten ült a hátsó ülésen, nem kínált meg senkit a puffasztott rizzsel. Ronny és Tina a két oldalán ült, mindketten élénkzöld gumit rágtak.

– Nézzétek – mondta Bobby, amikor az autó felgyorsult. Az utat szegélyező magas fákra mutatott. – Nézzétek.

– Majmok! – rikoltotta Ronny. – Hű!

Csapatokban ültek az ágakon, pofájuk fényes, fekete, testük ezüstszínű, búbos fejükön vízszintes szemöldök. Hosszú, sötét farkuk úgy himbálózott a levelek közt, akár egy sor kötél. Némelyik vakarózott fekete, kérges kezével, mások a lábukat lóbálták, miközben az előttük elhaladó kocsit nézték.

– Hanumánnak nevezzük őket – mondta Mr. Kapászi. – Elég sok van belőlük errefelé.

Amint megszólalt, az egyik majom az út közepére ugrott, amitől Mr. Kapászinak hirtelen fékeznie kellett. Egy másik a kocsi tetejére pattant, majd továbbszökkent. Mr. Kapászi dudált. A gyerekek izgatottan tartották vissza lélegzetüket, és kezükkel eltakarták arcukat. Sohasem láttak még majmot az állatkerten kívül, magyarázta Mr. Dász. Megkérte Mr. Kapászit, állítsa meg az autót, hogy fényképezhessen.

Amíg Mr. Dász beállította a teleobjektívet, Mrs. Dász benyúlt a fonott táskába, és előhúzott egy üveg szintelen körömlakkot, melyet mutatójának körmére kent.

A kislány kinyújtotta a kezét.

– Az enyémet is. Mama, az enyémet is lakkozd ki.

– Hagyj békén – mondta Mrs. Dász, miközben a körmére fújta, és kissé elfordult a kislánytól. – Összekennem magam miattad.

– Kész is van – mondta Mr. Dász, miközben visszatette a kupakot a lencsére.

A kocsi erősen zötyögött, ahogy a poros úton robogott, s ettől a benne ülők pattogtak az ülésen, de Mrs. Dász tovább lakkozta a körmét. Mr. Kapászi lassított a tempón, remélte, hogy így simábban haladnak. Amikor a sebességváltóhoz nyúlt, az elől ülő fiú szolgálatkészen odébb húzta szőrtelen térdét. Mr. Kapászi észrevette, hogy ez a fiú kiscit világosabb bőrű a többi gyereknél.

– Papa, miért ül a vezető ebben a kocsiban is a másik oldalon? – kérdezte a fiú.

– Mind ott ülnek, te fafejű – mondta Ronny.

– Ne hívd fafejűnek az öcsédet – mondta Mr. Dász. Mr. Kapászihoz fordult. – Tudja, Amerikában... ez zavarja meg őket.

– Ja, igen, tudom – mondta Mr. Kapászi. Amilyen finoman csak tudott, megint sebességet váltott, felgyorsított, mert emelkedőhöz közeledtek. – Láttam a *Dallasban*, hogy a kormánykerék a bal oldalon van.

– Mi az a *Dallas*? – kérdezte Tina, immár meztelen babájával ütögetve a Mr. Kapászi mögötti ülést.

– Már vége van – magyarázta Mr. Dász. – Televíziós sorozat volt.

Olyanok, mint a testvérek, gondolta Mr. Kapászi, miközben egy sor datolyapálma mellett haladtak el. Mr. és Mrs. Dász úgy viselkedik, mintha báty és nővér volna, nem szülő. Mintha csak aznapra bízták volna rájuk a gyerekeket, nehéz volt elhinni, hogy önmagukon kívül általában másért is felelősek. Mr. Dász dobolt a lencse kupakján meg az útikönyvön, hüvelykujja körmét időnként végighúzta a lapokon, amitől olyan hang hallatszott, mintha megkarcolna valamit. Mrs. Dász tovább lakkozta a körmét. Még mindig nem vette le a napszemüvegét. Tina időnként előállt a kérésével, hogy az ő körmeit is lakkozzák ki, ezért Mrs. Dász egy idő után rácsöppentett egy kis lakkot a kislány körmére, majd visszatette az üvegcsét a fonott táskába.

– Ez nem légkondicionált kocsit? – kérdezte még mindig a körmeit fujkálva. A Tina melletti ablak törött volt, és nem lehetett letekerni.

– Ne panaszkodj – mondta Mr. Dász. – Nincs olyan meleg.

– Mondtam neked, hogy légkondicionált kocsit szerezz – folytatta Mrs. Dász. – Miért csinálsz ezt, Rádzs, csak hogy megspórolj néhány hülye rúpiát? Mennyit spórolsz rajtunk, ötven centet?

Hanghordozásuk pontosan olyan volt, amelyet Mr. Kapászi az amerikai televíziós sorozatokban hallott, bár más, mint a *Dallasban*.

– Mr. Kapászi, nem fárasztó, hogy mindennap ugyanazt mutatja meg az embereknek? – kérdezte Mr. Dász, miközben teljesen letekerte maga mellett az ablakot. – Hé, megállítaná a kocsit? Szeretnék egy képet csinálni erről a fickóról.

Mr. Kapászi az út szélére kormányozta az autót, Mr. Dász pedig lefényképezett egy mezítlábás férfit, aki piszkos turbánt viselt, s gabonászsákokkal megrakott szekéren ült, melyet két ökör húzott. A férfi is, az ökrök is girhesek voltak. A hátsó ülésen Mrs. Dász kibámult egy másik ablakon az égre, ahol csaknem áttetsző felhők húztak el gyorsan egymás előtt.

– Tulajdonképpen már nagyon vártam – mondta Mr. Kapászi, miközben folytatták útjukat. – A Nap-templom az egyik kedvenc helyem. Ebből a szempontból nekem jutalom. Csak pénteken és szombaton vezetek idegeneket. Hét közben más munkám van.

– Csakugyan? Hol?

– Egy orvosi rendelőben dolgozom.

– Maga orvos?

– Nem vagyok orvos. Csak dolgozom egy orvos mellett. Tolmácsként.

– Minek egy orvosnak tolmács?

– Sok gudzsaráti betege van. Apám gudzsaráti volt, de sokan nem beszélnek gudzsarátiul ezen a vidéken, az orvos sem. Ezért az orvos megkért, hogy dolgozzam a rendelőjében, tolmácsoljam neki, amit a betegek mondanak.

– Érdekes. Sose hallottam még ilyesmiről – mondta Mr. Dász.

Mr. Kapászi vállat vont.

– Csakolyan munka, mint a többi.

– De milyen romantikus – mondta Mrs. Dász álmodozva, megtörve hosszú hallgatását. Föltolta a feje búbjára rózsaszínes, barna napszemüvegét, mely úgy ült ott, mint

valami tiara. Az asszony tekintete első ízben találkozott a Mr. Kapásziéval a visszapillantó tükörben: halvány, apró szeme volt, állhatatos, de álmodozó.

Mr. Dász kinyújtotta a nyakát, hogy az asszonyra nézzen.

– Mi olyan romantikus benne?

– Nem tudom. Valami. – Vállat vont, egy pillanatig a homlokát ráncolta. – Kér egy rágógumit, Mr. Kapászi? – kérdezte élénken. Belenyúlt a fonott táskába, és odanyújtott egy kis négyszöget, melyet zöld-fehér csíkos papírba csomagoltak. Amint Mr. Kapászi a szájába tette a gumit, sűrű, édes folyadék áradt szét a nyelvén. – Meséljen még a munkájáról, Mr. Kapászi – mondta Mrs. Dász.

– Mire kíváncsi, asszonyom?

– Nem is tudom – vont vállat az asszony, miközben a puffasztott rizst rágcsálta, és a mustárolajat lenyalta a szája széléről. – Meséljen el egy tipikus helyzetet. – Hátradőlt az ülésen, fejét félrebillentette a beáradó napfény egy pászmájában, és lehunyta a szemét. – Szeretném elképzelni, mi történik olyankor.

– Jól van. Egyik nap egy ember a torkát fájlalta.

– Dohányos volt?

– Nem. Nagyon furcsa volt az egész. Azt panasolta, hogy úgy érzi, mintha hosszú szalmaszálak akadtak volna meg a torkán. Amikor ezt elmondtam az orvosnak, ő fel tudta írni a megfelelő gyógyszert.

– Milyen szép.

– Szép – bólintott Mr. Kapászi némi habozás után.

– Szóval azok a betegek teljesen magától függenek – mondta Mrs. Dász. Lassan beszélt, mintha hangosan gondolkodna. – Bizonyos szempontból jobban függenek magától, mint az orvostól.

– Hogy érti ezt? Hogy függhetnének jobban?

– Hát például maga mondhatná az orvosnak azt is, hogy a fájdalom inkább égető, mint szalmaszál szúrására hasonlító. A beteg sohasem tudná meg, maga mit mondott az orvosnak, az orvos pedig nem tudná meg, hogy maga rosszat mondott. Nagy felelősség ez.

– Igen, Mr. Kapászi, magának ott nagy a felelőssége – helyeselt Mr. Dász.

Mr. Kapászi sohasem gondolt ilyen hízeltgőn a munkájára. Az ő szemében ez hálátlan mesterség volt. Semmi felemelőt nem talált benne, hogy az emberek baját tolmácsolja, hogy kitartóan lefordítja a sok megduzzadt csont, számtalan has- és bélgörcs, az emberek tenyerén támadt különböző színű, alakú vagy méretű foltok tünetét. Az orvos, akinél csaknem kétszer idősebb volt, vonzódott a trapéz nadrághoz, és rossz vicceket mesélt a Kongresszus Pártról. Együtt dolgoztak egy lerobbant kis rendelőben, ahol Mr. Kapászi rátapadtak a jól szabott ruhák a hőségtől, hiába forogtak a fejük fölött a ventilátor megfeketedett lapátjai.

Az állás hanyatlásának jele volt. Fiatal korában odaadón tanulmányozta az idegen nyelveket, a szótárak lenyűgöző gyűjteménye volt a birtokában. Arról álmodozott, hogy diplomatáknak és hírességeknek tolmácsol majd, emberek és nemzetek közötti konfliktusokat old meg, elsimít olyan vitákat, melyeknek egyedül ő érti mindkét oldalát. Autodidakta volt. Mielőtt szülei feleséget szereztek neki, esténként egy sor jegyzetfüzetbe írta be a szavak közös etimológiáját, és életének egy pontján már biztos volt benne, hogy adandó alkalommal beszélgetni tudna angolul, franciául, oroszul, portugálul és olaszul, nem is beszélve a hindiről, bengáliról, orísiről és gudzsarátiról. De mára már csak egy maroknyi európai kifejezést őrzött meg az emlékezete, néhány

olyan szót, mint a csészealj meg a szék. Az angol maradt az egyetlen nem indiai nyelv, melyet folyékonyan beszélt. Mr. Kapászi tudta, hogy ez nem valami rendkívüli dolog. Néha attól tartott, hogy a gyermekei jobban tudnak angolul, mint ő, pusztán azért, mert a televíziót nézik. De a nyelvtudása így is jól jött az idegenvezetéshez.

Akkor vállalta el a tolmácsi állást, amikor első fia hétéves korában megkapta a tüfust – így került ismeretségbe az orvossal. Akkoriban Mr. Kapászi angolt tanított egy középiskolában, és képességeit azért kamatoztatta tolmácsként, hogy kifizethesse az egyre magasabbra rúgó orvosi költségeket. Végül a fiú egy este az anyja karjában, láztól égő tagokkal meghalt, de akkor meg a temetést kellett kifizetni, a gyors egymásutánban megszülető többi gyerekre kellett költeni, az új, nagyobb házra, a jó iskolákra és tanárookra, a szép cipőkre és a televízióra meg számtalan egyéb dologra, mellyel megpróbálta megvigasztalni a feleségét, hogy ne sírjon álmában, ezért amikor az orvos kétszer annyit ajánlott, amennyit a középiskolában keresett, elfogadta az ajánlatot. Mr. Kapászi tudta, hogy felesége nem sokra tartja tolmácsi pályafutását. Tudta, ez elveszített fiára emlékezteti az asszonyt, aki zokon vette, hogy ő más életet segít – a maga szerény módján – megmenteni. Ha beszélt is az állásáról, az „asszisztens” kifejezést használta, mintha a tolmácsolás folyamata egyenértékű volna a lázméréssel vagy az ágytál kicserélésével. Sohasem kérdezte a betegekről, akik az orvosi rendelőbe jártak, s azt se mondta, hogy a munkája nagy felelősséggel jár.

Ezért aztán Mr. Kapászinak hízelgett, hogy Mrs. Dász ilyen kíváncsi a munkájára. Feleségétől eltérően az asszony az állás szellemi erőpróbáira emlékeztette. És még a „romantikus” szót is használta. A férjével nem viselkedett romantikusan, rá, Mr. Kapászira viszont ezt a szót alkalmazta. Eltűnődött, hogy Mr. és Mrs. Dász házassága is ugyanolyan rossz-e, mint az övé meg a feleségéé. Talán bennük is kevés közös van a gyerekeken meg az együtt eltöltött tíz éven kívül. A tulajdon házasságából ismert jeleket látta – a civakodást, a közömbösséget, a hosszú hallgatásokat. Az asszony iránta támadt váratlan érdeklődésétől, melyet nem mutatott sem a férje, sem a gyermekei irányában, Mr. Kapászi kissé megszedült. Amikor megint arra gondolt, hogyan ejtette ki az asszony a „romantikus” szót, a szédülés érzése csak erősödött.

Vizsgálgatni kezdte magát a visszapillantó tükörben, és örömmel töltötte el, hogy aznap reggel a szürke ruhát választotta, nem pedig a barnát, mely kissé már kibuggyosodott a térdénél. Időről időre Mrs. Dászra pillantott a tükörben. De nem csupán az arcát nézte, hanem az epret is a mellén meg az aranybarna mélyedést a nyakán. Úgy határozott, hogy mesél Mrs. Dásznak egy másik betegről is, aztán még egyről: a fiatal nőről, aki azt panasolta, hogy esőcseppeket érez a gerincében, majd arról az úrról, akinek szőrszálak nőttek az anyajegyéből. Mrs. Dász figyelmesen hallgatta, közben a haját simítgatta egy kis műanyag kefével, mely ovális tűpárnára emlékeztetett, s újabb kérdéseket tett föl, újabb példákat akart hallani. A gyerekek csendben voltak, még több majmot szerettek volna látni a fákon, Mr. Dász pedig belemerült az útikönyvébe, úgy-hogy mintha magánbeszélgetés folyt volna Mr. Kapászi és Mrs. Dász között. Ily módon telt el a következő félóra, és amikor megálltak ebédelni egy út menti vendéglőnél, mely töltött tésztaféléket és rántottás szendvicset árult, Mr. Kapászi, aki ezeken az útjain rendszerint már előre örült, hogy békében ülhet egy kis forró tea mellett, most csalódott volt. Amikor a Dász család letelepedett egy bíborvörös napernyő alá, melyet fehér és narancsszínű rojtok szegélyeztek, majd bementa rendeléseit az egyik, háromszögletű kalapban fel s alá vonuló pincérnek, Mr. Kapászi vonakodva indult el a szomszédos asztal felé.

– Mr. Kapászi, várjon. Van itt még hely – kiáltott utána Mrs. Dász. Tinát az ölébe ültette, és ragaszkodott hozzá, hogy a férfi csatlakozzék hozzájuk. Ezért aztán együtt itták a palackozott mangólét és ették a szendvicseket meg a Graham-liszthe forgatott, kisütött hagymát és krumplit. Mr. Dász, miután bekebelezett két rántottás szendvicset, újabb képeket készített a falatozó társaságról.

– Még mennyi? – kérdezte Mr. Kapászától, miközben új tekercset helyezett a gépbe.
– Vagy fél óra.

Mostanra a gyerekek már felálltak az asztaltól, hogy újabb majmokat nézzenek, melyek egy közeli fán gubbasztottak, ezért jelentős hely szabadult fel Mrs. Dász és Mr. Kapászi között. Mr. Dász az arca elé emelte a fényképezőgépet, és behunyta a fél szemét, miközben nyelve előbukkant a szája sarkában.

– Ez így vicces. Mina, hajolj közelebb Mr. Kapászihoz.

Az asszony odahajolt. A férfi érezte bőrének illatát, melyben mintha whisky és rózsavíz keveredett volna. Hirtelen aggódni kezdett, hogy az asszony megérzi rajta az izzadságot, melyről tudta, hogy összegyűlt ingének szintetikus anyaga alatt. Egy hajtásra megitta a mangólét, és lesimította ősz haját. A léből egy kevés az állára csorgott. Azon tűnődött, Mrs. Dász észrevette-e.

Nem vette észre.

– Mi a címe, Mr. Kapászi? – tudakolta, miközben keresett valamit a fonott táskában.

– A címemet szeretné tudni?

– Hogy másolatot küldjünk – mondta az asszony. – A képekből. – Odanyújtott neki egy darab papírt, melyet sebtében letépett a filmmagazin egyik lapjából. Kevés üres hely volt rajta, mert a keskeny csíkot zsúfolásig megtöltötte a szöveg meg egy apró kép, mely egy eukaliptuszfa alatt egymást ölelő hóst és hősnőt ábrázolt.

A papír felkunkorodott, miközben Mr. Kapászi ráírta a címét világos, gondos betűkkel. Az asszony írni fog neki, megkérdi, hogyan telnek napjai az orvosi rendelőben a tolmácsolással, ő pedig ékesszólóan válaszol majd, kiválasztja a legszórakoztatóbb anekdotákat, melyeken az asszony hangosan kacag, miközben a New Jersey-i házban olvassa őket. Idővel az asszony felfedi, milyen csalódás a házassága, ő pedig az övét. Ily módon barátságuk erősödik és elmélyül. Neki lesz egy képe kettőjükről, melyen sült hagymát esznek a bíborvörös napernyő alatt, s melyet ő – így határozott – biztonságban őriz majd orosz nyelvkönyvének lapjai közt. Miközben gondolatai így kergéztöztek, Mr. Kapászi enyhe és kellemes sokkot élt át. Hasonlított ez ahhoz a régi érzéshez, melyet akkor tapasztalt, amikor hónapokon át tartó, szótárral megtámogatott olvasás után végül elolvasott egy részletet egy francia regényből vagy olasz szonettből, és tulajdon erőfeszítése révén megértette a szavakat, egyiket a másik után. Azokban a pillanatokban Mr. Kapászi azt hitte, hogy minden így működik a világban, hogy minden küzdelem elnyeri jutalmát, hogy az élet tévedései végül értelmet nyernek. Az az ígéret, hogy Mrs. Dász ír neki, most ugyanezzel a hittel töltötte el.

Mr. Kapászi, amikor leírta a címet, átnyújtotta az asszonnak a papírt, de amint ezt megtette, elfogta az aggodalom, hogy hibásan írta le a nevét, vagy véletlenül felcserélte a számokat az irányítószámában. Rettegett a lehetőségtől, hogy elvész a levél, hogy a fénykép sohasem érkezik meg, kallódik majd valahol Orízában, közel, de végső soron elérhetetlenül. Arra gondolt, hogy visszakéri a papírfecnit, és meggyőződik róla, hogy helyesen írta-e le a címét, de Mrs. Dász már belepottyantotta a papírt táskája kuszaságába.

Fél háromkor érték Konárakba. A homokkőből épült templom masszív, piramisszerű építmény volt, mely szekeret formázott. Az élet nagy urának, a napnak szentelték, mely az épület három oldalát sütötte naponta megtett égi útján. A talapzat északi és déli oldalára huszonnégy óriási kereket faragtak. A szekeret hét ló húzta, mintha a mennyben vágatnának. Miközben közeledtek feléjük, Mr. Kapászi elmagyarázta, hogy a templomot ezerkétszáz mesterember munkájával a Gangá-dinasztia nagy uralkodója, I. Naraszimhadéva építtette 1243 és 1255 között, hogy megemlékezzék a muzulmán sereg felett aratott győzelméről.

– Ez azt írja, hogy a templom körülbelül hetven hektárt foglal el – olvasta Mr. Dász a könyvéből.

– Mint a sivatag – mondta Ronny, miközben a homokos terepet szemlélte, mely a templomon túl a messzeségbe nyúlt.

– A Csandrabhága-folyó valaha egy mérföldnyire északra folyt innen. Ma már kiszáradt – mondta Mr. Kapászi, miközben leállította a motort.

Kiszálltak, és a templom felé indultak, majd beálltak a fényképezéshez a két oroszlán mellé, melyek a lépcső mellett álltak. Mr. Kapászi ezután az egyik kerékhez vezette őket, mely a maga háromméteres átmérőjével magasabb volt minden emberi lélynél.

– „A kerekek állítólag az élet kerekét jelképezik” – olvasta Mr. Dász. – „A teremtés, a megőrzés és a beteljesedés ciklusát ábrázolják.” Ez igen. – Lapozott. – „Minden keréken nyolc vastag és vékony küllő van, melyek nyolc egyenlő részre osztják a napot. Az abroncsokra madarakat és egyéb állatokat faragtak, a kerékagyra pedig nőket kéjes, jobbára erotikus pózban.”

A számtalan egymásba fonódó meztelen test domborművére utalt, melyek különböző pozitúrákban szeretkeztek, a nők a férfiak nyakában lógtak, lábukat örökre szeretőjük combjára fonták. Ezekon kívül különböző jeleneteket lehetett látni a mindennapi életből, vadásatról és kereskedésről, íjjal lelőtt szarvasokról és kezükben karddal vonuló harcosokról.

Már nem léphettek be a templomba, mert évekkel azelőtt elborította a törmelék, de kívülről megcsodálták, ahogy minden turista, akit Mr. Kapászi idehozott, lassan végigsétálva a templom oldalai mentén. Mr. Dász hátramaradt, fényképezett. A gyerekek előreszaladtak, mutogattak a meztelen alakokra, s különösen a nágamithunák keltették fel a kíváncsiságukat, a félig ember, félig kígyó párok, melyek állítólag – Mr. Kapászi szerint – a tenger legmélyebb vizeiben élnek. Mr. Kapászi örült, hogy tetszik nekik a templom, s különösen attól volt boldog, hogy Mrs. Dászt is lenyűgözi. Az asszony három-négy lépésenként megállt, némán bámulta a faragott szerelmeseket, az elefántok vonulását meg a félmeztelen női muzikusokat, akik kétfenekű dobot vertek.

Bár Mr. Kapászi számtalanszor járt már a templomnál, miközben ő is a félmeztelen nőket bámulta, felötlött benne, hogy a tulajdon feleségét még sohasem látta teljesen levetkőzve. Amikor szeretkeztek, az asszony még akkor sem nyitotta ki blúzát, s nem oldotta ki alsószyoknyája zsinórján sem a csomót. A férfi sohasem csodálta meg hátulról a felesége lábát úgy, ahogy most a Mrs. Dászt csodálta, aki mintha csakis az ő kedvéért sétált volna előtte. Természetesen bőségesen látott már csupasz végtagokat azokon az amerikai és európai hölgyeken, akik részt vettek az útjain. De Mrs. Dász más volt. A többi nőtől eltérően, akiket csak a templom érdekelt, s akik orrukat az útkönyvbe dugták, szemüket pedig a fényképezőgép mögé rejtették, Mrs. Dászt ő is érdekelte.

Mr. Kapászi alig várta, hogy kettesben maradjon vele, hogy folytathassák magánbe-

szélgetésüket, mégis ideges volt az asszony mellett. Mrs. Dász elveszett a napszemüvege mögött, rá se hederített férje kéréseire, hogy álljon be még egy fényképhez, úgy sétált el a gyerekei mellett, mintha idegenek volnának. Mr. Kapászi, mivel aggódott, hogy esetleg zavarja, előrement, hogy szokása szerint megcsodálja Szúrja, a napisten három életnagyságú bronz megtestesülését, melyek mindegyike a saját falmélyedésében állt a templom három homlokzatán, hogy hajnalban, délben és este üdvözlőjké a napot. Gondosan megmunkált fejdísz viseltek, közönyös, mandulavágású szemük lehunyva, csupasz mellükön faragott láncok és amulettek. A korábbi látogatók hibiszkuszszirmokat szórtak szürkészöld lábuk elé. A templom északi falánál álló utolsó szobor volt Mr. Kapászi kedvence. E Szúrjának az arcát fáradt kifejezés uralta, mint aki kimerült az egész napos munkában, s keresztbe tett lábbal ült lován. Még a ló tekintete is álmosnak látszott. Teste körül kisebb női szobrok párosával, oldalra tolt csípővel.

– Ki ez? – kérdezte Mrs. Dász. A férfi meghökkent, hogy az asszony mögötte áll.

– Ő az Asztácsala-Szúrja – felelte Mr. Kapászi. – A lenyugvó nap.

– Szóval néhány óra múlva épp itt nyugszik le a nap? – Az asszony kihúzta egyik lábát négyszögletes sarkú cipőjéből, és lábujjával megvakarta a másik lába hátulját.

– Pontosan.

Az asszony egy pillanatra fölemelte napszemüvegét, majd visszaengedte.

– Szép.

Mr. Kapászi nem tudta biztosan, mire utal a szó, de az volt az érzése, hogy ez kedvező válasz. Remélte, hogy Mrs. Dász megértette Szúrja szépségét, hatalmát. Talán erről még majd szót ejtenek a leveleikben. Magyarázatokot ír az asszonynak, magyarázatokat Indiáról, ő pedig Amerikáról ír neki. A maga módján ez a levelezés valóra váltja majd az álmát arról, hogy tolmácsol a nemzeteknek. Ránézett az asszony fonott táskájára, örült, hogy az ő címe is ott lapul benne. Amikor elképzelte az asszonyt sok ezer mérföldnyire, úrrá lett rajta az a mindent elsöprő vágy, hogy átölelje, hogy – ha csak egy pillanatra is – olyan ölelésben forrjon össze vele, melynek tanúja lehet az ő kedves Szúrjája is. De Mrs. Dász már továbbindult.

– Mikor térnek vissza Amerikába? – kérdezte, s igyekezett, hogy nyugodtnak halatsszék a hangja.

– Tíz nap múlva.

A férfi számolt: egy hét, míg kipihenik az út fátalmait, egy hét, míg előhívják a filmet, néhány nap, amíg az asszony megfogalmazza a levelet, két hét, míg légipostával Indiába ér. E menetrend szerint, mely a késlekedésekre is hagy időt, Mrs. Dász levelét hozzávetőleg hat hét múlva kapja meg.

A család tagjai hallgattak, amikor Mr. Kapászi kevéssel fél öt után visszaindult velük a Hotel Sandy Villába. A gyerekeknek egy szuvenírboltban megvették a szekér kerekeinek apró gránitmásolatát, melyet a kezükben forgattak. Mr. Dász tovább olvasta a könyvét. Mrs. Dász kikévelte Tina haját, majd két kis varkocsba fogta.

Mr. Kapászi kezdett rettegni a gondolatától, hogy el kell válnia tőlük. Még nem készült fel arra, hogy megkezdje a hathetes várakozást Mrs. Dász levelére. Miközben lopott pillantásokkal nézte, hogyan tesz az asszony gumit Tina hajába, azon tűnődött, miképp hosszabbíthatná meg kicsit az utat. Rendesen a rövidebb úton száguldott vissza Puriba, alig várta, hogy hazaérjen, lesikálja a lábát meg a kezét szantálszappannal és az esti újságba merüljön egy csésze tea mellett, melyet a felesége szolgáltat fel né-

mán. Annak a csendnek a gondolata, melybe már régen beletörődött, most nyomasztotta. Ekkor javasolta, hogy látogassanak el Udajagiri és Khandagiri dombjai közé, ahol a hegyoldalból számos szerzetesi cellát vájtak ki, melyek egy szoros két oldaláról néznek szembe egymással. Néhány mérföldes kitérő, de érdemes megnézni, mondta Mr. Kapászi.

– Ja igen, van is valami róla ebben a könyvben – mondta Mr. Dász. – Egy dzsaina király építtette vagy ilyesmi.

– Akkor elmenjünk? – kérdezte Mr. Kapászi. Megállt egy útelágazásnál. – Balra van. Mr. Dász megfordult, hogy Mrs. Dászra nézzen. Mindketten vállat vontak.

– Balra, balra – kántálták a gyerekek.

Mr. Kapászi elfordította a kormányt szinte mámorosan a megkönnyebbüléstől. Nem tudta, mit tesz majd vagy mit mond Mrs. Dásznak, amikor megérkeznek a hegyekbe. Talán megmondja, milyen kellemes a mosolya. Talán megdicséri az epres blúzá, melyet ellenállhatatlanul előnyösnek talált. Talán, amikor Mr. Dászt lefoglalja a fényképezés, megfogja a kezét is.

Fölösleges volt nyugtalankodnia. Amikor megérkeztek a dombok közé, melyeket meredek, fákkal sűrűn szegélyezett ösvény választott ketté, Mrs. Dász nem akart kiszállni a kocsiból. Végig az ösvény mentén majmok tucatjai ültek köveken és a fák ágain. Lábukat vállmagasságig felhúzták, karjuk a térdükön nyugodott.

– Elfáradt a lábam – mondta az asszony az ülésbe süppedve. – Itt maradok.

– Miért kellett azt a hülye cipőt vened? – kérdezte Mr. Dász. – Nem leszel rajta a képeken.

– Tégy úgy, mintha ott volnék.

– De az egyik képet fölhasználhatnánk az idén karácsonyi üdvözlőlapnak. A Naptemplomnál egyet sem csináltunk ötünkéről. Mr. Kapászi elkészíthetné.

– Nem megyek. Különb is ezektől a majmoktól futkároz a hátamon a hideg.

– De ezek nem bántanak – mondta Mr. Dász. Mr. Kapászihoz fordult. – Ugye?

– Inkább éhesek, mint veszélyesek – mondta Mr. Kapászi. – Ne mutassanak nekik élelmet, és akkor nem zaklatják önöket.

Mr. Dász nekivágott az ösvénynek a gyerekekkel, a fiúk mellette, a lány a nyakában. Mr. Kapászi nézte, ahogy összeakadnak egy japán nővel és férfival, akiken kívül nem volt más turista, s ők is csak egy utolsó fényképezésre álltak meg, majd beszálltak egy közeli kocsiba, és elhajtottak. Amikor az autó eltűnt, néhány majom felrikoltott, halk, sípoló hangokat hallattak, aztán lapos, fekete kezükön és lábukon elindultak fölfelé az ösvényen. Kisvártatva egy csoportjuk kis kört vont Mr. Dász és a gyerekek köré. Tina sikított a boldogságtól. Ronny rohanguált az apja körül. Bobby lehajolt, és fölvetett egy vaskos botot a földről. Amikor kinyújtotta, az egyik majom odaugrott, és kikapta a kezéből, majd rövid ideig a földet ütögette vele.

– Utánuk megyek – mondta Mr. Kapászi, miközben kinyitotta a kocsiját. – Sok mindent el kell magyarázni a barlangokról.

– Ne. Várjon egy percet – mondta Mrs. Dász. Kiszállt a hátsó ülésről, és becsusszant Mr. Kapászi mellé. – Rádszól úgyis ott az ostoba könyve. – Mrs. Dász és Mr. Kapászi együtt nézte a szélvédőn át, ahogy Bobby meg a majom ide-oda húzgálja a botot egymás közt.

– Bátor kisfiú – jegyezte meg Mr. Kapászi.

– Nem lep meg – mondta Mrs. Dász.

- Nem?
- Nem az övé.
- Hogyan, kérem?
- Nem Rádzsé. Nem Rádzs fia.

Mr. Kapászi bizsergést érzett a bőrén. Benyúlt az inge zsebébe a kis lótuszolajbalzsamos dobozkáért, melyet mindig magánál hordott, és három helyen a homlokára kent belőle. Tudta, hogy Mrs. Dász figyel, de ő nem fordította feléje az arcát. Inkább azt nézte, ahogy Mr. Dász és a gyermekek alakja egyre kisebbedik, ahogy kaptatnak fölfelé a meredek ösvényen, s időnként megállnak, hogy fényképet készítsenek, miközben a majmok egyre nagyobb számban veszik körül őket.

- Meglepődött?

Az, ahogy az asszony föltette a kérdést, arra készítette a férfit, hogy gondosan megválogassa a szavait.

– Ilyesmit az ember nem szokott feltételezni – felelte lassan Mr. Kapászi. Visszatette a lótuszolajbalzsamos dobozt a zsebébe.

– Nem, persze hogy nem. És természetesen senki sem tud róla. Az égvilágon senki. Nyolc hosszú éve titokban tartom. – Az asszony Mr. Kapászira nézett, fejét félrebillentette, mintha más szögből is látni akarná. – De most elmondtam magának.

Mr. Kapászi bólintott. Hirtelen száraznak érezte a torkát, homloka pedig meleg volt és kissé érzéketlen a balzsamtól. Azon gondolkodott, kérjen-e Mrs. Dásztól egy korty vizet, de aztán ezt elvetette.

– Nagyon fiatalok voltunk, amikor találkoztunk – mondta az asszony. Benyúlt a fott táskába, ahonnan egy csomag puffasztott rizst húzott elő. – Kér egy kicsit?

- Nem, köszönöm.

Az asszony egy maréknyit a szájába tömött, kicsit lecsúszott az ülésen, és most már nem Mr. Kapászira nézett, hanem kifelé a mellette lévő ablakon.

– Még főiskolára jártunk, amikor összeházasodtunk. A középiskolában kérte meg a kezem. Persze ugyanarra a főiskolára mentünk. Akkoriban gondolni sem bírtunk arra, hogy külön legyünk akár egy napig vagy akár egy percig. A szüleink a legjobb barátságban éltek ugyanabban a városban. Egész életemben, minden hétvégén találkoztam vele vagy nálunk, vagy náluk. Felküldtek bennünket az emeletre játszani, miközben a szüleink a házasságunkról tréfálkoztak. Képzeld el! Soha semmin nem kaptak rajta bennünket, bár azt hiszem, bizonyos szempontból az egész többé-kevésbé egy terv része volt. Amiket műveltünk azokon a péntek és szombat estéken, miközben a szüleink a földszinten teáztak... tudnék mesélni róla, Mr. Kapászi.

Annak következtében, hogy a főiskolán minden idejét Rádzzsal töltötte, folytatta az asszony, nem volt sok barátja. Senkivel nem tudott beszélni a fiúról egy nehéz nap végén, senkivel nem tudta megosztani a gondolatait vagy az aggodalmait. Szülei most a világ másik végén élnek, de hozzájuk amúgy sem volt soha közel. Miután ilyen fiatalon ment férjhez, maga alá gyűrte ez az egész, az, hogy azonnal gyereket szült és nevelt, tejet melegített, és a csuklója bőrén mérte a hőmérsékletét, miközben Rádzs dolgozott, szvetterben és kordnadrágban tanította diákjainak a köveket meg a dinoszauruszokat. Rádzs sohasem látszott idegesnek vagy feldúltnak, és meg sem hízott, ahogy ő az első gyerek után.

Mivel mindig fáradt volt, visszautasította egy-két főiskolai barátjának meghívását, hogy ebédeljenek együtt vagy menjenek bevásárlókörrúra Manhattanben. Végül

a barátnök már nem hívták, úgyhogy ő egész nap otthon volt a csecsemővel, körülötte játékok, melyekbe belebotlott jártában, vagy rájuk ült, ha mindig idegesen és fáradtan lerogyott végre. Ronny születése után csak néhanapján mentek el otthonról, és még ennél is ritkábban szórakoztak. Rádzs nem bánta; alig várta, hogy tanítás után hazatérjen, a televíziót nézze és Ronnyt lovagoltassa a térdén. Az asszony felháborodott, amikor Rádzs közölte vele, hogy egy pandzsábi barátja, akivel az asszony egyszer találkozott, de nem emlékezett rá, egy hétig náluk lakik majd, mert állásügyben New Brunswickba jön meghallgatásra.

Bobby azon a délutánon fogant a gumiállatokkal teleszórt kereveten, miután a barát megtudta, hogy egy londoni gyógyszergyártó cég fölvette, Ronny pedig ezalatt ordított, hogy vegyék ki a járókából. Az asszony nem tiltakozott, amikor kávéfőzés közben a barát megsimogatta a tarkóját, majd frissen vasalt tengerészkek öltönyéhez vonta. Gyorsan, némán szeretkezett vele, olyan szakértelemmel, amelyet az asszony még sohasem tapasztalt, a jelentőségteljes kifejezések és mosolyok nélkül, melyekhez Rádzs a dolog után mindig ragaszkodott. Másnap Rádzs kivitte a barátját a JFK-re. A férfi azután elvett egy pandzsábi lányt, azóta is Londonban élnek, és minden évben karácsonyi üdvözlötet váltanak Ráddzsral és Minával, s mindkét házaspár családi fotókat rak a borítékba. A férfi nem tudja, hogy ő Bobby apja. Soha nem is fogja megtudni.

– Bocsánat, Mrs. Dász, de miért mondta el ezt nekem? – kérdezte Mr. Kapászi, amikor az asszony végül elhallgatott, és megint feléje fordult.

– Az isten szerelmére, ne hívjon már Mrs. Dásznak. Huszonnyolc éves vagyok. Magának valószínűleg ennyi idősök a gyerekei.

– Nem egészen. – Mr. Kapászit zavarta, hogy az asszony úgy gondol rá, mint szülőre. Az, amit korábban az asszony iránt érzett, ami arra készítette, hogy az úton a visszapillantó tükörben lesse, most megfakult kissé.

– A képességei miatt mondtam el magának. – Betette a puffasztott rizses zacskót a táskájába, még a tetejét se hajtotta vissza.

– Nem értem – mondta Mr. Kapászi.

– Nem érti? Nyolc évig senkinek sem tudtam ezt elmondani, a barátaimnak sem, Rádzsra meg biztos nem. Ő még csak nem is gyanítja. Azt hiszi, még mindig szerelmes vagyok belé. Hát semmit sem tud mondani?

– Miről?

– Amiről most beszéltem magának. A titkomról meg arról, hogy milyen borzasztóan érzem magam tőle. Borzasztóan érzem magam, amikor a gyerekemre nézek, meg Rádzsra, mindig borzasztóan. Borzasztó késztetésem vannak, Mr. Kapászi, hogy kidobjam a dolgokat. Egyszer azt a késztetést éreztem, hogy mindenemet kidobjam az ablakon, amim csak van, a televíziót, a gyerekeket, mindent. Nem gondolja, hogy ez egészségtelen?

A férfi hallgatott.

– Mr. Kapászi, hát semmit sem tud mondani? Azt hittem, magának ez a munkája.

– Az én munkám az idegenvezetés, Mrs. Dász.

– Nem. A másik munkája. A tolmácsolás.

– De köztünk nincsenek nyelvi korlátok. Mi szükség van akkor a tolmácsolásra?

– Nem erről beszélek. Különben sohasem mondtam volna el magának. Hát nem veszi észre, mit jelent, hogy elmondtam?

– Mit jelent?

– Azt jelenti, unom már, hogy folyton olyan borzasztóan érzem magam. Nyolc éve, Mr. Kapászi, nyolc éve szenvedek. Reméltem, maga segíteni tud, hogy jobban érezzem magam, maga megmondja, mi a helyes. Javasol valami orvosságot.

A férfi ránézett, erre a piros kockás szoknyát és epres trikót viselő asszonyra, aki még harmincéves sincs, aki sem a férjét, sem a gyerekeit nem szereti, aki máris megutálta az életet. Zavara nyomasztotta, és még jobban nyomasztotta, amikor a Tinával a nyakában az ösvény tetején járó Mr. Dászra gondolt, aki a domboldalba vajt ősi szerzetesi cellákat fényképezte, hogy megmutassa majd az amerikai diákjainak, s közben nem is sejtí, nem is tudja, hogy az egyik fia nem az övé. Mr. Kapászi sértve érezte magát, amiért Mrs. Dász megkérte, hogy tolmácsolja az ő közönséges, banális kis titkát. Ő nem emlékeztetett azokra a betegekre az orvosi rendelőben, akik üveges tekintettel és kétségeesetten mentek oda, akik nem tudtak aludni, lélegezni vagy vizelni, és mindezekelőtt nem tudták szavakba önteni a fájdaljukat. Mr. Kapászi ennek ellenére úgy gondolta, kötelessége segíteni Mrs. Dászon. Talán meg kellene mondania neki, hogy vallja be az igazat Mr. Dásznak. Elmagyarázhatná neki, hogy az őszinteség a legjobb politika. Az őszinteségtől bizonytalannal jobban érezné magát, ahogy ő fogalmazta. Talán felajánlhatná neki, hogy közvetítőként részt vesz a beszélgetésen. Úgy határozott, a legkézenfekvőbb kérdéssel kezdi, hogy eljusson a dolog lényegéig, ezért megkérdezte:

– Valóban fájdalmat érez, Mrs. Dász, vagy inkább büntudatot?

Az asszony feléje fordult, és rábámult, a mustárolaj vastagon ült csillogó, rózsaszín ajkán. Kinyitotta a száját, hogy mondjon valamit, de ahogy Mr. Kapászira bámult, mintha valamilyen biztos tudás suhant volna el a szeme előtt, és nem mondta ki. Ez összezúzta a férfit; abban a pillanatban tudta, az asszony még csak annyira sem tartja fontosnak, hogy rendesen megsértse. Az asszony kinyitotta a kocsiját, és elindult fölfelé az ösvényen, kissé imbolygott négyszögletes fasarkain, s időnként a fonott táskába nyúlt, hogy kiviegyen egy maréknyi puffasztott rizst. Potyogott az ujjai közül, cikcakkos nyomot hagyott a földön, ami arra készítetett egy majmot, hogy leugorjon a fáról és felfalja a kis fehér szemeket. A majom nem érte be ennyivel, ezért követte Mrs. Dászt. Többen is követték, úgyhogy az asszony nyomába nemsokára vagy féltucatnyi-an szegődtek, bársonyos farkuk hullámozott mögöttük.

Mr. Kapászi kiszállt az autóból. Kiabálni akart vagy valamilyen módon figyelmeztetni szerette volna az asszonyt, de aggódott, hogy ha az asszony észreveszi az őt követő majmokat, megrémül. Talán elveszti az egyensúlyát is. Talán ráncigálják majd a táskáját vagy a haját. A férfi futásnak eredt az ösvényen, közben fölkapott egy lehullott ágat, hogy azzal ijessze el a majmokat. Mrs. Dász gyanútlanul továbbsétált, nyomában a puffasztott rizsszemek. A dombtető közelében, zömök kőoszlopok elválasztotta cellák sora előtt Mr. Dász térdelt a földön, a kép élességét állítgatva. A gyerekek az árkád alatt álltak, hol eltűntek, hol felbukkantak.

– Várjatok – kiáltott Mrs. Dász. – Jövök.

Tina ugrabugrált.

– Itt jön a mama!

– Remek – mondta Mr. Dász föl se pillantva. – Épp jókor. Megkérjük Mr. Kapászit, hogy csináljon egy képet ötünkről.

Mr. Kapászi felgyorsította lépteit, s úgy hadonászott az ággal, hogy a majmok össze-zavarva eliramodtak.

– Hol van Bobby? – kérdezte Mrs. Dász, amikor megállt.

Mr. Dász felnézett a fényképezőgép mögül.

– Nem tudom. Ronny, hol van Bobby?

Ronny vállat vont.

– Azt hittem, itt van.

– Hol van? – ismételte meg Mrs. Dász élesen. – Mi ütött belétek?

Szólongatni kezdték a fiút, egy darabig föl s alá mászkáltak az ösvényen. A kiabálástól eleinte nem hallották a fiú üvöltését. Amikor kicsit odébb, egy fa alatt rátaláltak, majmok vették körül, több mint egy tucattal, s hosszú, fekete ujjakkal húzgálták a trikóját. A puffasztott rizs, melyet Mrs. Dász hullajtott el, ott hevert szétszóródva a lába előtt, s most majomkezek szedegették össze. A fiú már hallgatott, teste megmerevedett, könnyek peregtek rémült arcán. Csupasz lába poros volt, és vörös hurkák borították ott, ahol az egyik majom ütogette a bottal, melyet tőle szerzett az imént.

– Papa, a majom bántja Bobbyt – mondta Tina.

Mr. Dász a sortja elejébe törölte tenyerét. Idegességében véletlenül megnyomta a fényképezőgép gombját; az előrecsavarodó film zizegő hangja felizgatta a majmokat, és az, amelyiknél a bot volt, még elszántabban ütötte Bobbyt.

– Mit csináljunk? Mi lesz, ha megtámadják?

– Mr. Kapászi – sikoltotta Mrs. Dász, amikor észrevette őt maga mellett. – Csináljon valamit, az isten szerelmére, csináljon valamit!

Mr. Kapászi fogta a botot és elhessegette őket, sziszegett az ott maradókra, dobantott, hogy eljessze ezeket is. Az állatok lassan, óvatos léptekkel visszavonultak, engedelmesskedtek, de nem ijedtek meg. Mr. Kapászi a karjába kapta Bobbyt, és visszavitte a szüleihez meg a testvéreihez. Miközben vitte, elfogta a kísértés, hogy a fiú fülébe súgjon egy titkot. De Bobby kába volt, reszketett a félelemtől, lába pedig kicsit vérzett ott, ahol a bot felszakította a bőrt. Amikor Mr. Kapászi átadta a szüleinek, Mr. Dász letörölte egy kis piszkot a fiú trikójáról, és megigazította a napellenzőjét. Mrs. Dász benyúlt a fonott táskába, hogy keressen egy tapaszt, melyet a fiú térdén lévő sebre ragasztott. Ronny új rágógumival kínálta öccsét.

– Semmi baj. Csak egy kicsit megijedt, ugye, Bobby? – kérdezte Mr. Dász, és megsimogatta a fiú fejét.

– Istenem, tűnjünk el innen – mondta Mrs. Dász. Összefonta karját a mellén virító eper előtt. – Ettől a helytől hideglelést kapok.

– Jó. Gyorsan vissza a szállodába – helyeselt Mr. Dász.

– Szegény Bobby – mondta Mrs. Dász. – Gyere ide egy picit. A mama megfésüli a hajad. – Megint benyúlt a fonott táskába, ezúttal a keféért, és végighúzta az átlátszó napellenző pereme mentén. Amikor előrántotta a hajkefét, a papírfecni, melyre Mr. Kapászi a címét írta, elrepült a szélben. Mr. Kapászin kívül senki sem vette észre. A férfi nézte, ahogy emelkedik, egyre magasabbra sodorja a szél, a fák közé, melyekre már visszatértek a majmok, s komolyan szemlélték a lenti jelenetet. Most már Mr. Kapászi is ezt figyelte, mert tudta, hogy örökre ezt a képet őrzi majd meg magában a Dász családról.